

Prepoznavanje obremenjujočih izkušenj otrok in načini ravnanja v vrtcih in šolah

Nina Mešl,
UL, Fakulteta za socialno delo

10. junij 2020

IZHODIŠČE ZA RAZISKAVO

- vrtci in šole kot ključni varovalni dejavnik za otroke z obremenjujočimi izkušnjami
- v tujini zgodnje obremenjujoče izkušnje otrok in vloga vrtcev in šol že vrsto let relevantna tema za raziskovanje
- primer dobre prakse: na razumevanju travme utemeljeni pristopi dela z otroki

RAZISKAVA

kvalitativna raziskava
fokusne skupine v vrtcih in šolah

Raziskovalna vprašanja:

- Kako strokovni delavci in delavke razumejo in prepoznavajo obremenjujoče izkušnje pri otrocih?
- Ali in kako strokovni delavci in delavke razumejo povezavo med obremenjujočimi izkušnjami in življenjem v odraslosti?
- Ali in kakšne strategije ukrepanja strokovne delavke in delavci uporabljajo pri soočenju s to problematiko pri svojem delu in kakšne spremembe so po njihovem mnenju potrebne na tem področju?

OPIS VZORCA

Preglednica 1: Sodelujoči v raziskavi glede na spol

Spol	Frekvenca	Odstotek
Ž	41	95,3
M	2	4,7
SKUPAJ	43	100,0

Preglednica 2: Stopnja izobrazbe sodelujočih v raziskavi

Stopnja izobrazbe	Frekvenca	Odstotek
poklicna šola	1	2,3
štiriletna srednja str. šola ali gimnazija	5	11,6
višje- ali visokošolska izobrazba (vključno z znanstvenim magisterijem ali doktoratom)	37	86,1
SKUPAJ	43	100

Preglednica 3: Sodelujoči v raziskavi glede na število let delovne dobe

Št. let delovne dobe	Frekvenca	Odstotek
0-3	4	9,3
4-6	4	9,3
7-18	15	34,9
19-30	10	23,3
31-40	10	23,3
SKUPAJ	43	100

OPIS VZORCA

Preglednica 4: Delovno mesto sodelujočih v raziskavi

Delovno mesto	Frekvenca	Odstotek
pomočnica vzgojiteljice	5	11,6
vzgojiteljica	15	34,9
učiteljica razrednega pouka	14	32,6
učiteljica razrednega pouka in OPB	1	2,3
učiteljica v OPB	1	2,3
druga strokovna delavka v razredu	1	2,3
svetovalna služba v vrtcu	3	7,0
svetovalna služba v šoli	3	7,0
SKUPAJ	43	100

Preglednica 5: Sodelujoči v raziskavi glede na udeležbo na izobraževanjih, povezanih s temo travme

Udeležba na izobraževanjih na temo travme	Frekvenca	Odstotek
DA	13	30,2
NE	30	69,8
SKUPAJ	43	100

METODE ANALIZE

program za kvalitativno analizo podatkov MAXQDA

- kategorizacija besedila v tematske kode
- splošna zastopanost različnih kod v celotnem besedilu
- vsebinska analiza kodiranega besedila

REZULTATI

OPREDELITEV OI IN DRUGIH NEUSTREZNIH IZKUŠENJ V OTROŠTVU

SPLOŠNE OPREDELITVE

Nekaj, kar te zaznamuje, mogoče malo bolj v negativnem smislu. Zaznamuje tebe kot človeka na splošno, tebe pri delovanju, razmišljanju, načinu življenja. (5.5-3)

OIO 10 IN DRUGE POTENCIALNO TRAVMATIČNE IZKUŠNJE

Fizičnega nasilja jaz ne bi rekla, da je veliko nad otroki, psihičnega pa. Ali kot smo rekli – pozabljen otrok, ali obljube, ki niso izpolnjene, kričanje nanj [...] (1.1-97)

DRUGE NEUSTREZNE IZKUŠNJE

Primer ene deklice, ko je pri igri rekla drugi deklici, ki je igrala mamico, če ji prebere pravljico. Ji je ona odgovorila: »Ne, veš jaz ti bom dala kar tablico. Tukaj lahko vse lepo vidiš.« (1.2-77)

RAZUMEVANJE POVEZAVE MED OI TER DRUGIMI NEUSTREZNIMI IZKUŠNJAMI OTROK IN ŽIVLJENJEM V ODRASLOSTI

Povezanost obremenjujočih izkušenj s kasnejšim življenjem	Št. kod	Št. f.sk.
nasprotno vedenje	11	4
enako vedenje, prenašanje vzorcev	8	4
odvisno od značaja	7	3
odvisno od okolja	7	1
izbira partnerja in partnerski odnos	6	3
odvisno od socialne mreže	4	2
odvisno od posameznikovega načina spoprijemanja z OI	4	2
težave v duševnem zdravju	3	3
odvisno od podpornih dejavnikov v otroštvu	2	1
okrevanje je možno	2	1
trpljenje celo življenje	2	1
način vzpostavljanja odnosov v odraslosti	2	1
vprašanje kako pri današnjih digitalnih generacijah	1	1
za okrevanje je potrebna samoaktivnost	1	1
slaba samopodoba	1	1
zaprtost vase	1	1
težave v spolnosti	1	1
odvisno od dogodka OI	1	1
prenos revščine med generacijami	1	1

REZULTATI

PREPOZNAVANJE OI IN DRUGIH NEUSTREZNIH IZKUŠENJ OTROK MED STROKOVNIMI DELAVKAMI IN DELAVCI VRTCEV IN ŠOL

nezaželeno oz. izstopajoče vedenje

različna intenzivna izražanja čustev

neopazno, prilagojeno vedenje!!!

slabši dosežki, slabši učni uspeh

Jaz mislim, da je dostikrat to čisto prikrito in skrito, da mi, kot zunanji opazovalci tudi včasih stvari ne moreš priti do dna, ker ne moreš priti dosti blizu. Do neke mere lahko prideš blizu, ampak ne pa preveč in ne moreš vedeti kakšna je situacija doma. Eni so res mogoče tudi ustrahovani in so zabičani, da ne smejo povedati in res ne bo povedal. Jaz marsikdaj, ker sem že imela na sumu, da se nekaj dogaja, pa nisem prišla temu do konca. Sem imela enkrat eno učenko, ki je vsakih nekaj mesecev kazala neke drugačne telesne simptome, za katere nismo našli razloga. Smo sodelovali z mamo, ki je govorila in zatrjevala, da hodi k zdravniku. Govorili sva tudi s punčko, ampak nič ni povedala. Nisem imela nič oprijemljivega, da bi lahko dala jaz to naprej, čeprav sem bila kar prepričana, da nekaj mora biti. (5.5-82)

REZULTATI

NAČINI UKREPANJA V PRIMERU OI ALI DRUGIH NEUSTREZNIH IZKUŠENJ V OTROŠTVU IN POTREBNE SISTEMSKE SPREMEMBE NA TEM PODROČJU

Ukrepi v šoli/vrtcu kot celoti
Splošno o ukrepih

Jaz vedno najprej stopim do naših svetovalnih delavcev, potem oni v večji meri prevzamejo primer. Npr. jaz imam en razred samo eno leto in je bolje, da otroka dodelijo nekemu, ki bo z njim ostal za naprej. (5.5-193)

Ukrepi v razredu/skupini

Ukrepi v odnosu s posameznim otrokom

Imamo tudi varovala, in sicer, da mi smo leta in leta z njimi, imamo uvajalno obdobje, pozorni smo tudi na otroke, ki do sredine septembra ne pridejo v vrtec, starše spodbudimo, imamo govorilne ure, kosanjev piknik, začetna srečanja, da so različne priložnosti, kjer lahko spoznamo starše, se seznanimo z različnimi situacijami. (1.1-197)

Sodelovanje z drugimi ustanovami

Sodelovanje s starši

Da temu otroku posvetiš več časa. Ali recimo v samem učnem procesu predvidevaš, kje bi lahko bile težave, pristopiš do njega. Se pogovoriš po pouku. Da si bolj pozoren nanj, na splošno. (6.6-124)

POTREBNE SISTEMSKE SPREMEMBE NA PODROČJU OI

Ukrepi na sistemski ravni	Št. kod	Št. f.sk.
programi zgodnje podpore starševstvu	14	4
programi pomoči družinam na domu	5	3
konkretno ukrepanje ob OI	4	1
več govora o tej temi	4	2
brezplačna psihosocialna pomoč družinam	4	3
izobraževanje učiteljev za pridobitev komunikacijskih veščin	3	1
pogovorne skupine za otroke v šoli ali v drugi ustanovi	2	1
mobilna služba s timom strokovnjakov	2	2
medresorsko sodelovanje pri razvijanju področja OI	2	2
medinstitucionalno sodelovanje	2	1
nujnost dela z otrokom z OI in družino na centrih za socialno delo	1	1
urejeno sodelovanje vseh vpletenih v šoli/vrtcu	1	1
strokovnjaki, ki prevzamejo odgovornost za pomoč otroku	1	1
obveznost zdravljenja v primeru zasvojenosti, duševne bolezni staršev	1	1

ZAKLJUČKI

Raziskava, potrjuje, da se StD vrtcev in šol pogosto srečujejo z izzivi, povezanimi s sodelovanjem z otroki z OI in drugimi neustreznimi izkušnjami.

StD, sodelujoči v raziskavi, so izrazili potrebo po bolj pogostem in sistematičnem naslavljanju te problematike.

StD, sodelujoči v raziskavi, so občutljivi za temo OI in travme, so pa nekateri odgovori pokazali tudi presplošno dojetje različnih izkušenj otrok kot travmatičnih.

Razveze kot najbolj pogosto prepoznani OIO, presenetljivo malokrat so omenjene zlorabe.

Udeleženci fokusnih skupin so izpostavili, da je težko ukrepati, kadar gre za sum zlorabe, da se je težko odzvati in nasloviti to tematiko in menijo, da se premalokrat zgodi, da bi v vrtcu ali šoli dejansko prijavili sum nasilja na center za socialno delo ali na policijo.

Dobre prakse ravnanja posameznih strokovnih delavk in delavcev ter vrtca ali šole kot celote.

Potrebno je razvijati ustrezne odzive na nove izzive, zaznane v vrtcih in šolah.

- Pomembna in zahtevna vloga svetovalne službe.

Potreba po interviziji in superviziji.

Pomen medsektorskega in interdisciplinarnega sodelovanja za ustrezno naslavljanje tematike OI ter programe zgodnje podpore starševstvu.

IZHODIŠČA SMERNIC ZA RAZVIJANJE VRTCEV IN ŠOL, OBČUTLJIVIH ZA TEMO TRAVME

a) Razvoj vrtcev in šol kot ustanov, utemeljenih na razumevanju travme

1. Varno in spodbudno okolje za vse otroke in mladostnike
2. Otroci oz. mladostniki s travmatičnimi izkušnjami oz. njihovimi posledicami potrebujejo dodatno pozornost in ustrezno okolje za okrevanje in razvoj ter učno uspešnost
3. Strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju in uresničevanje koncepta 'ustanove, utemeljene na razumevanju travme,
4. Odzivanje vrtcev in šol ob kriznih dogodkih

b) Vrtci in šole kot pomembne ustanove v procesu zaščite otrok/mladostnikov pred zlorabljanjem in zanemarjanjem

Hvala za pozornost.

Kontakt: nina.mesi@fsd.uni-lj.si